

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies decimus et undecimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Teclehilde Seu Telechilde Virgine Prima Abbatissa Jotrensi in Gallia
Sylloge Sanctæ cultus, memoria in Fastis Sacris recentioribus, notitia
qualiscumque et ætas et inscriptione sepulcrali et ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71246](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71246)

A. VENER. BEDA.

latum postea ecclesie beati Petri Apostoli, quam ipse cepit, sed successor ejus Oswald perfecit, ut supra docuimus. Positum est autem in porticu sancti Papæ Gregorii, a cujus ipse discipulis *b* verbum visæ susceperat.

b
Sanctus in Cantium fugi,

28 Turbata itaque rebus Nord-Humbrorum hujus articulo cladis, cum nihil alicubi præsidii nisi in fuga videretur, Paulinus, assumpta secum Edelburga regina, quam pridem adduxerat, rediit Cantium navigio, atque ab Honorio archiepiscopo et rege Edulbaldo * multum honorifice susceptus est. Venit autem illuc duce Baasso, milite regis Eduini fortissimo, habens secum Heanfredam filiam et Vulcfream filium Eduini, necnon et Ifi, filium Osfridi, filii ejus : quos postea mater metu Edboldi et Oswaldi regum misit in Galliam nutriendos regi Decberto * : ibique ambo in infantia defuncti, et juxta honorem vel regis pueris, vel innocentibus Christi congruum, in ecclesia sepulti sunt. Attulit quoque secum vasa preciosa Eduini regis perplura, in quibus et crucem magnam auream, et calicem aureum, consecratum ad ministerium altaris : quæ hactenus in ecclesia

* Eadbaldo

* lege Dago-
berto

B Cantii conservata monstrantur.

c
fit episcopus
Roffæ,
d

27 Quo tempore Rhofensis *c* ecclesia pastorem minime habebat, eo quod Romanus *d*, præsul illius, ad Honorium Papam a Justo archiepiscopo legatarius missus, absorptus fuerat fluctibus Italici maris, ac per hoc curam illius præfatus Paulinus invitatione Honorii antistitis et Eadaldi regis suscepit, ac tenuit usque dum et ipse suo tempore ad cælestia regna cum gloriosi fructu laboris ascendit. In qua ecclesia moriens, pallium quoque, quod a Romano Papa acceperat, reliquit. Reliquerat autem in ecclesia sua Eboraci Jacobum diaconum, virum utique ecclesiasticum et sanctum, qui multo ex hinc tempore in ecclesia manens, magnas antiquo

hosti prædas docendo et baptizando eripuit. Cujus nomine vicus, in quo maxime solebat habitare, Juxta Cataractam usque hodie cognominatur. Qui, quoniam cantandi in ecclesia erat peritissimus, recuperata postmodum pace in provincia et crescente numero fidelium, etiam magister ecclesiasticæ cantionis juxta morem Romanorum seu Cantuariorum multis cepit existere. Et ipse senex, et plenus dierum, juxta Scripturas, patrum viam secutus est.

30 Anno autem ab Incarnatione Domini *ibique obi.* sexcentesimo quadragesimo quarto reverendissimus pater Paulinus, quondam quidem Eboracensis, sed tunc episcopus Rhofensis civitatis, transit ad Dominum sexto Iduum Octobris die, qui decem et novem annos, et viginti unum dies episcopatum tenuit, sepultusque est in secretario beati Apostoli Andreæ, quod rex Edilbertus a fundamentis in eadem llohi civitate construxit. In cujus locum Honorius archiepiscopus ordinavit Itamar *e*, oriundum quidem de gente Cantuariorum, sed vita et eruditione antecessoribus suis æquandum.

ANNOTATA.

E

a Illa vox, ut notat Cangius in Glossario, pateram seu vas ad aquam hauriendam significat.

b Hic Beda S. Paulinum S. Gregorii pontificis discipulum vocat.

c Roffa, vulgo Rochester, urbs est Angliæ meridionalis in Cantio, et episcopalis sub archiepiscopo Cantuariensi, estque media inter Cantuariam et Londinum.

d Romanus, de quo hic loquitur Beda, secundus fuit Roffensis ecclesiæ præsul.

e De S. Ithamaro vide quæ in nostro Opere ad x Junii excusa sunt.

DE S. TECLECHILDE

SEU TELECHILDE VIRGINE

PRIMA ABBATISSA JOTRENSI

C

F

IN GALLIA

C. B.

SYLLOGE

Sanctæ cultus, memoria in Fastis Sacris recentioribus, notitia qualiscumque et ætas et inscriptione sepulcrali et S. Bertilæ Actis.

VEROSIMILINE
SEC. VII PRO-
VECTO.
In Jotrensi,
cujus hic da-
tur notitia,
monasterio

Jotrum, Gallice Jouarre, antiquum est Gallicæ in Bria seu, uti in mediæ ætatis Actis vocatur, Briegio pago, quatuor in Ortum a civitate Meldensi leucis Sacrarum Virginum asceterium, haud procul a Matronæ et Minoris-Mucræ confluentibus supercilio montis impositum exiguoque, cui originem dedit, oppido homonymo adjectum. Percelebrui huic diœcesis Meldensis parthenoni, quod, quemad-

modum e vetustis fideque dignis, quas Sæc. 2 Benedictino Mabillonius exhibet, S. Columbani et S. Agili Vitis docemur, intra Jorani (ita hæc ibidem loquuntur) saltus arva nobilissimus vir, nomine Ado, S. Audoeni, Rothomagensis archiepiscopi, germanus frater, præscripta asceticam illic vitam ducturis S. Columbani Regula, extruxit amplissimeque dotavit, singulari Dei favore fuit concessum, ut duæ priores,

A res, quæ moderatæ illud sunt, abbatissæ, Agilberta videlicet et Telechildis seu Telechildis aut etiam (varie enim a variis hujus Sanctæ nostræ nomen exprimitur) Theodechildis, Theodechildis, Theodolechildis vel denique Teutechildis, Teudlechildis seu potius Theodlecheldis, eximia prorsus vitæ ac morum sanctitate exstiterint illustres. De harum prima seu Agilberta, quæ Theodechildi, vita functæ, in cœnobii Jotrensis regimine proximè successit, ad XI Augusti diem, quod quotannis ibidem tunc colatur, in Opere nostro jam egimus; de secunda vero (quæ, quamvis ex Pagii in Criticis ad annum 680, num. 20 et Plessæi num. 6 hic memorandis de sepulchrali ejus inscriptione dictis Theodlecheldis, genuina appellatione servata, videatur vocanda, hic tamen etiam a me modis aliis, jam nunc assignatis, indiscriminatim, ut a scriptoribus aliis passim fit, nuncupatur) ad præsentem hic diem, quod tum in dicto quoque cœnobio, imo et in aliis etiam abs hoc diversis diocesis Meldensis locis cultu ecclesiastico annualim afficiatur, sumus acturi.

justa ac in
aliis diocesis
Meldensis locis
S. Telechildis
colitur.

B 2 Ac Sanctam quidem hodie in Jotrensi monasterio coli, Mabillonius in Annalibus Benedictinis lib. 15, num. 4 disertissime affirmat, eique suffragantur Bucelinus et Menardus, utpote ambo, prior nempe post elogium, quo in Menologio suo Benedictino S. Theodechidem hodie exornat, posterior vero in hodiernis suis in Martyrologium itidem Benedictinum Observationibus, monasterii Jotrensis Sanctorum Proprium citantes, et vel sic S. Telechidem ibidem coli indicantes; quod autem ad diocesis Meldensis loca, a monasterio Jotrensi distincta, spectat, in horum saltem nonnullis annuo etiam cultu Telechidem hodie gaudere, suadet Meldense penes nos exstantis Breviarium, anno 1640 eo illustrissimi Meldensis episcopi Dominici Segueri mandato in lucem emissum, ac ab universis diocesis Meldensis ecclesiis, monasteriis, collegiis Ordinibusque adhibendum, quod, quamvis quidem ecclesiasticum de S. Theutechilde Officium hodie haud proponat, commemorationem tamen de ea faciendam præscribit. Adhæc proprium, quod ecclesiæ Meldensis Historiæ, a se contextæ annoque

C 1731 vulgatæ, Plessæus præfixit, diocesis Meldensis Kalendarium hodie S. Telechildis nomen sibi habet inscriptum. Atque ita quidem de cultu, quo quotannis hodie in diocesi Meldensi ac nominatim in Jotrensi, quod in hac situm est, monasterio Sancta afficitur, satis superque constat: est an nuspiam extra diocesim illam honore isthoc etiam potitur? Mabillonius in Annalibus Benedictinis lib. 15, num. 4 sub finem sic scribit: In veteri Kalendario, quod videtur fuisse parthenonis sanctæ Mariæ Suessionensis, ante annos quingentos manu exarato, modo Bibliothecæ Longipontis, notatur vi. Idus Octobris memoria Thelechildis virginis; hinc autem simulque ex eo, quod, quemadmodum etiam idem Mabillonius lib. proxime cit. num. 3 docet, Ætheria, Suessionensis hic memorati parthenonis prima abbatissa, ad hoc e Jotrensi, ubi verosimiliter sub S. Theodlecheldis disciplina aliquamdiu erat versata, asceterio fuerit ascita, suspicari subit, fuisse olim saltem Sanctam cœlitum honoribus in eodem etiam Suessionensi parthenone aliquando affectam.

Octobris Tomus V.

3 Porro e cultu, quem, si non ibidem, in Jotrensi certe ac aliis diocesis Meldensis locis nacta est, ortum reor, ut, quamvis nec ab Usuardo nec ab ullis aliis martyrologis classicis memoretur, ab iis tamen, qui Usuardum post transcribere, adjecta ad hunc fuerit. Ut sit, in Usuardino equidem ecclesiæ Tornacensis codice, verosimiliter inter annos 1219 et 1252, uti in sua ad Usuardum Præfatione num. 215 Sollerius ostendit, exarato, hodie S. Telechildis, prout ex Usuardi, quæ apud hunc ibi exstant, Auclariis liquet, annuntiat, eamque, vel e dicto Tornacensi vel ex aliis forte adhuc antiquioribus Usuardi auctis codicibus acceptam, in suas ad hunc Additiones hodie etiam intulit Molanus; hujus autem exemplo vel notitiis aliunde acquisitis moti deinde etiam alii nonnulli recentiores hagiologi, Ferrarius nempe in Generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Catalogo, Saussayus in Gallicano, Castellanus in Universali suo Martyrologio, ac denique etiam in Benedictinis a se adornatis Fastis sacris Wionus, Dorgainus, Menardus et Bucelinus, qui, cum S. E Telechildis vitam ad S. Columbani institutum exegerit, hoc verosimillime a S. Benedicti Regula, Cointio interim ac decessoribus nostris aliter hac de re sentientibus, haud differre, existimarint. Nec tantum, ut Sancta in Hagiologiis jam dictis recenseretur, verum etiam, ut tandem de terra levaretur, ecclesiasticus, quo gaudere noscebatur, cultus fortassis effecerit. Ast, utcumque res hæc habeat, fuere equidem sacræ ejus exuvias e loco humiliori ad sublimiorem translata. Id e jam nunc dicendis patescet.

4 Jotri præter abbatialem parthenonis basilicam, quæ patronam sibi vindicat B. Virginem Mariam, adhuc aliæ, ut Plessæus in ecclesiæ Meldensis Hist. lib. 1, num. 54 ac post eum Gallix Christ. auctæ Scriptores tom. 8, col. 1708 docent, perantiquæ seu ecclesiæ seu sacræ ædiculæ existunt, quarum altera, S. Petro dedicata, jam dudum totius oppidi parochialis est facta, altera, S. Pauli primi eremitæ nomine distincta, juxta abbatix muros sub terra in parochiæ cœmeterio est sita. E subterraneo isthoc loco sacro seu crypta, quæ et cryptam alteram, S. Ebregisili Meldensis episcopi, in hac, F ut creditur, sepulti, appellatione insignitam, sibi habet adjunctam, anno 1627, tertia decima Octobris die, sacræ S. Theodlecheldis, ut putabatur, reliquiæ, e tumulo seu monumento, supra terram columnis marmoreis levato, in quo ibidem usque ad tempus illud jacuerant, extractæ, a Philippo Cospeano, tunc Namnetensi, postea Lexoviensi episcopo, coram Maria Medicæ, Ludovici XIII Galliarum regis matre, in majorem parthenonis Jotrensis basilicam, ut Plessæus et scriptores mox laudati affirmant, fuerunt translata, ac, ut Mabillonius Sæc. 2 Bened. pag. 488 et in Annalibus lib. 15, num. 4 addit, argentæ thecæ inclusæ; re autem etiam vera S. Telechildis exstitisse sacras illas exuvias, ex eo fit perspicuum, quod, diversis aliis, qui, eodem Mabillonio una cum auctoribus proximè citatis teste, in dicto subterraneo loco e terra pariter prominentes cernantur, tumulis seu monumentis nullum omnino, e quo, cuius reliquiæ seu membra in horum [singulis

AUCTORE
C. B
varisque Fastis
sacris recensariis
inscripta, anno
1627 e monu-
mento.

in quo contineri
eius reliqui-
as, apposita
inscriptio pro-
debat, fuit
translata.

AUCTOR
C. B.

contineantur, colligas, indicium præferentibus, monumentum tamen, e quo S. Theodechildis, ut putabatur, reliquæ fuerunt extractæ, sepulchrali sibi incisa, quæ hæc se ipsa S. Teclchildis esse, inscriptione antiqua, uncialibus litteris, ut Mabillonius loco proxime cit. testatur, exarata, sit munitum.

Ex hæc porro, duobus hic modis diversis,

5 Hanc, quæ, quod alia adhuc, ad Sanctam spectantia hincque infra memoranda, nos doceat, lectori ob oculos in antecessum hic poni meretur, Mabillonius aliter in Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti, aliter in Annalibus suis Benedictinis exhibet. In Actis, adjuncta etiam, quam hic mox in paginæ ora subdo, marginali nota, tom. 2, pag. 488 habet:

Hoc membra post ultima teguntur fata sepulchro Beatæ

Theodechildis intemeratæ virginis genere nobilis.

Meritis fulgens, strenua moribus, flagravit in dogmate fame.

B Cenubii hujus mater sacratas Deo virgines, Sumentes oleum cum lampadibus, prudentes invitat

* f. post metam hujus ævi.

Spon... ias so.. turri rex PM. H. T. * demum

Exultat paradisi adepta triumphos; in Annalibus vero tom. 1, pag. 456:

Hoc membra post ultima teguntur fata sepulchro

Beatæ Theodechildis intemeratæ virginis, Genere nobilis. Meritis fulgens, strenua moribus,

Flagravit in dogmate almo.

Cenubii hujus mater sacratas Deo virgines, Sumentes oleum cum lampadibus, prudentes

... filias occurri rex. P. M. hæc demum exiit atra....

quorum neutrum accuratum Plessæus, inspecto archetypo, invenit,

6 Plessæus, supra adhuc laudatus Historiæ ecclesiæ Meldensis scriptor, cum circa duos hosce, quibus sepulchralis S. Teclchildis inscriptio a Mabillonio proponitur, modos dubius hæreret, sese, quo hanc suis ipsemet oculis examinaret, ad Jotrense, ut Galliæ Christ. auctæ Scriptores tom. 8, col. 1709 tradunt, monasterium contulit, ibique omnibus sedulo

C discussis, dictam inscriptionem, nec integram prout in Actis, nec integram prout in Annalibus Benedictinis a Mabillonio describitur, accuratam, uti ex præfatæ, quam scripsit, Hist. pag. 665 intelliges, deprehendit. Ast, anne etiam omni ubique accuracione destitutam invenit? Prior, inquit loco jam nunc cit., inscriptionis pars, prout in Benedictinis Mabillonii Annalibus exstat, est exacta, si excipias ultimum ejus vocabulum almo, cui, quod in Actis exstat, vocabulum famæ, per litteram E, prout distincte in autographo legitur, debet substitui; quod autem ad secundam partem (a vocabulo scilicet Cenubii inceptam) spectat, hæc multo melius prout in Actis, quam prout in Annalibus exhibetur, refert autographum.

atiumque una cum nonnullis

7 Sed (ipsamet sunt Plessæi, quæ Latine reddo, Gallicana verba) notandum est primo, inscriptionem integram duas tabulis lapideis, pedum fere quinque ac dimidii longitudinem æquantibus, quarum quæque tres scripturæ lineas complectitur, esse incisam; secundo, lapidum illorum secundum, qui secundam inscri-

ptionis partem continet, ac Septemtrioni obversus dextro tumuli lateri est applicitus, fuisse serra in longitudine, ita ut tredecim aut quatuordecim pollices ei desint, desectum, adeoque præterea lineam ultimam loci uligine detritam, ut characteres vix internoscantur. Majorem illius partem scalpri cuspede instaurare seculo præterito volvere; at, præterquam quod, qui id attentarunt, litterarum formam imitandi artem haud calluerint, divinare eos etiam voluisse, sicque omnia deturpasse, palam est. Divinabo et ego vice mea, cum nulla amplius aliter agendi ratio supersit; sed archetypum, ne vitetur, relinquam intactum. En, qui tres secundi illius lapidis legam lineas:

Cenubii hujus mater sacratas Deo virgines sumentes oleum cum lampadibus prudentes invitat Sponso filias occurrere x.... exultat paradisi in gloria.

8 Character Italicus hic exhibet, quæ integra nobis ex inscriptione restant; Romanus, quæ mihi videntur substitui posse iis, quæ ex illa desiderantur. Jam monui, lapidi non nisi tredecim aut quatuordecim pollices in longitudine esse avulsos. Spatium isthoc nimis est angustum, ut inscriptionis Actorum voces PARADISI ADEPTA TRIUMPHOS capiat, iis substitui PARADISI IN GLORIA; quæ verba eundem sensum efficiunt reliquumque lineæ omnino implere queunt. Difficultas igitur quantum ad duas tresve voces, quas non expressi, tantummodo superest. Qui seculo elapso inscriptionem (hanc supra ex Mabillonii Sanctorum Actis et Annal. Benedictinis num. 5 huc transcriptam videsis) instaurarunt, litteram x cum duabus postremis vocis præcedentis litteris junxerunt; ut legerint TURRI REX; quod sensum, rationi consonum, efficere non potest. Constructio omnino exigiti OCCURRERE VOXCE REX nominativus est superfluus. Antiqui hujus epitaphii litteræ optime sunt sculptæ; sed nostras ad amissim haud referunt. Lineæ transversæ, quæ litteras E, F et L formant, sunt admodum breves; ut, nisi quis animum sedulo advertat, periculum sit, ne quæque harum omnium litterarum pro I accipiat.

ad hunc confirmandum conducentibus

9 Atque id accidit in verbo OCCURRERE; primam hujus litteram E pro littera I accipere legeruntque occurri. Deinde, cum sequeretur X, litteram hanc cum duabus postremis litteris verbi OCCURRERE junxere, feceruntque vocem REX. Ita hæcenus Plessæus, qui, hisce ad modum alium, quo sepulchralem Sanctæ inscriptionem reddendum putat, confirmandum adductis, simul etiam, ut mox innuit, suspicatus est, spatium, quod in ultima e tribus ex ipso proxime hic datis inscriptionis illius lineis inter litteram x et vocem exultat relictum est vocibus vacuum, tribus prioribus vocabuli Kalendas litteris et voce Maii esse implendum; ut significetur, S. Teclchildem x Kal. Maii seu xxii Aprilis die excessisse e vivis. Verum, etsi quidem dictæ inscriptionis, prout hæc in Actis et Annalibus Benedictinis a Mabillonio exhibetur, litteris P et M tres priores litteras vocabuli Kalendas esse substituendas, sat probabile Plessæus ibidem efficit, nihil tamen adjungit, quo tuto credas, deceptum eum non fuisse in opinione, qua, in inscriptionis archetypo legi etiam vocem Maii, existimavit;

suaque de emortuali Sanctæ die conjectura proposuit,

A existimavit, cum autem sic habeat, est sane, an xxii Aprilis die, uti e dicta suspitione sua Plessæus coniecit, diem extremum Telechildis clausurit, incertum, etsi interim ex eo, quod hæc hodie colatur, conjectura illa etiam haud sit (neque enim iisdem semper, quibus obierunt, diebus Sancti coluntur) pro certo falsa habenda. His præmissis, modo progredior ad alia, quæ, nullis prorsus monumentis aliis antiquis, quæ de Sancta ex instituto tractent gesta que ejus singillatim exponant, exstantibus, e jam data sepulchrali ejusdem inscriptione, ut supra insinuavi, docemur.

a Mabillonio exhibitum, dicitur etiam, Telechildem genere nobilem, etsi interim,

10 Hæc itaque et quidem tam duobus modis diversis, quibus supra a Mabillonio exhibitur, quam alio, quem Plessæus proponit, accepta, S. Telechildem fuisse illustri loco natam, nos docet, uti etiam virtutum suarum merito ac splendore cælorum gloria potitam filias suas invitare, ut exemplum, quod præbuit, sequantur ac porro sese gerant, ut prudentes Evangelii virgines, quæ cœlestem Sponsam cum lampadibus ardentibus, id est, cum corde, amoris illius igne incenso, expectabant; etsi autem hoc postremum omnino aperte seu expressis, ut aiunt, terminis haud edicat, Telechildem tamen existisse genere nobilem, dissertissime tradit. Ast, cum nihilominus generatim dumtaxat id faciat, scriptores quidam, id pariter tantummodo ita facere haud contenti, nonnullos etiam, qui sanguine cum Sancta fuerint conjuncti, nominatim recensent. Volunt scilicet, Bettonem seu Belfridum, et Abolinum seu Abobinum, quorum prior S. Telechildem et Agilbertum, Parisiensem episcopum, posterior secundam monasterii Jotrensis abbatissam S. Aguilbertam et Ebrigisilum, Meldensem episcopum, genuerit, existisse fratres germanos Baldamque et Modam habuisse sorores. Hanc porro genealogiam, quæ si vera sit, S. Telechildis fuerit Agilberti, Parisiensis episcopi, soror sanguineque sane cum Balda et Moda itemque cum Aguilberta hujusque fratre Ebrigisilo Meldensi episcopo quam proxime conjuncta, a pluribus adoptari auctoribus, Plessæus in sua Meldensis ecclesiæ Historia pag. 663 affirmat.

on, quos aiunt, consanguineos habuerit, sit dubium, existisse ac Jotro præfuisse liquet.

11 Ast simul, semetipsum in hujus decursu illam secutum, falsus, mox verbis Gallicis, quæ Latina facio, subjungit: Optandum interim foret, ut ea aliquos adhuc alios, quibus tutius fides adhiberi posset, testes haberet; hinc autem reor, auctores, a quibus dictam genealogiam adoptari ait, haud esse admodum antiquos proferrique abs hisce tantummodo monumenta, quorum ætas haud sat prope, ut fidem ea in re certam faciant, ad S. Telechildis ætatem accedit. Menardus quidem, qui auctorum illorum unus est reque etiam ipsa genealogiam istam in suis in Martyrologium Benedictinum Observationibus pagg. 300, 345 et 415 amplectitur, pro sese monasterii Jotrensis monumenta laudat: verum, cujus ætatis, quæ singulis hisce tribus locis Vetera etiam appellat, monumenta illa sint, non edicit, dubitarique non immerito potest, an et ista et antiquior, ut vocatur, monasterii Jotrensis traditio, in qua eandem genealogiam etiam fundari, Plessæus loco proxime cit. ait, trimum amplius aut quatuor seculorum antiquitatem sibi adjungant. Quapropter, an quos aiunt, qui ge-

nealogiam istam amplectuntur, consanguineos habuerit S. Theodechildis, dubitari pariter non immerito potest. Verum, etsi sic habeat, Sanctam equidem existisse genere nobilem, e sepulchrali ejus jam sæpissime memorata, quam Mabillonius quidem veterimis ac pene detritis characteribus exaratam, Plessæus vero haud diu etiam post Telechildis obitum positam affirmat, inscriptione omnino est certum. Nec illud tantum ex hac, verum etiam Jotrensis cœnobii matrem seu abbatissam existisse Theodechildem, habetur compertum. Etenim pronomem demonstrativum hujus, quo vocabulum cenubii in eadem inscriptione, Sanctæ monumento incisa, afficitur, indubie Jotrense, ad quod crypta, id complectens, spectabat, cœnobium designat.

auctore C. B.

12 Porro, etsi nihil prorsus, e quo, S. Telechildem etiam primam, quæ Jotrense monasterium abbatissæ munere reverit, existisse concludas, in antiquissimo illo documento inveniatur, rem tamen ita habere, e Sancto-
rum, in quo, ut Menardus in suis in Martyrologium Benedictinum Observationibus pag. 345 testatur, Theodechildis fuisse prima Jotrensis abbatissa asseritur, abbatissæ Jotrensis Proprio, ex antiqua abbatissæ ejusdem traditione, ex Jotrensi abbatissarum, quas inter Theodechildis ordine prima semper comparat, catalogis ac denique ex unanimi scriptorum omnium, qui de re illa tractarunt, consensu reor etiam indubitatum. Ast quandonam Sanctam, quam verosimiliter ex vicino Eboriacensi parthenone, nunc S. Farae dicto, ad Jotrensis regimen fuisse assumptam, Mabillonius et Gallix Christianæ auctæ Scriptores arbitrantur, muneris isti fuisse admodum ac quamdiu deinde id gessisse, statuamus? Cœnobium Jotrense ante annum circiter 643 jam fuisse exstructum, vel ex eo palam sit, quod Jonas monachus, S. Columbani Vitam circa annum istum, ut Mabillonius Sæc. 2 Benedictino pag. 487 ait, litteris commendans, illius asceterii mentionem instituit; id autem aliquot etiam annis citius conditum fuisse, apparet via non certum, remque, qui de ea agunt, scriptores unanimi consensu omnes, ac inprimis Mabillonius, Cointius et Plessæus, circa annum vel 631 vel 634 consignat; ut, si monasterium Jotrense, statim atque fuerat exstructum, inhabitari a sanctimonialibus cœperit, id verosimillime S. Theodechildis, quæ e dictis primum tenet inter abbatissas Jotrenses locum, ab intercepto inter annum 630 et 635 temporis spatio moderari inceperit.

hoc autem postremum, quod verosimillime inter annum 650 et 653,

E

F

13 Verum in S. Agili abbatissæ, circa annum 650 defuncti, Vita, ab auctore supplicata, conscripta atque apud nos ad xxx, quo Sanctus ille colitur, Augusti diem vulgata, de Adone monasterii Jotrensis fundatore sequentia isthæc num. 19 leguntur verba: Ado, non solum seipsum propriis voluntatibus ac copiis abdicavit, verum etiam in proprio solo intra Joram saltus, ope fratris venerabilis Audoëni super amnem Maternam, monasterium ædificavit, cui Jotrum nomen imposuit, atque ex rebus propriis fecundissime ditavit: in quo etiam monastice secundum B. Columbani instituta una cum caterva præclaræ religionis maxima superno Regi militavit; cum autem, uti ex hoc auctoris laudati textu nemo

ui hic adducta,

non

accione
C. B.

non colliget, in monasterio Jotrensi ipsemet hujus fundator Ado religiosa vota nuncupavit, illudque adeo monachis ab initio videatur fuisse addictum, hinc simul et ex eo, quod S. Bertila seu Bertilia, quæ cœnobii Kalensis, haud diu admodum post Jotrense, uti ex infra dicendis patet, a Bathilde regina fundati, curam prima suscepit, aliquamdiu priusquam id faceret, inter Jotrenses moniales, ut Vita ejus, ab auctore anonymo fere equali conscripta ac a Mabillonio Sæc. III Benedictino inserta, fidem facit, sub Teutechilde abbatisa vitam duxerit, Continuis in ecclesiasticis Francorum Annalibus ad annum 631, num. 12 concludit, in Jotrensi monasterio, quod initio virorum, non puellarum, fuerit, brevi interjecto temporis spatio, hasce illis fuisse substitutas.

suadent, ob-
tinere inceperit
locum, etiam
docetur
S. Bertilæ
Vita,

14 At Mabillonius, qui pariter et ab initio monachos in monasterio Jotrensi existisse, et nihilominus S. Bertiliam, quæ monasterii Kalensis, haud diu post Jotrense a Bathilde fundati, prima abbatisa fuit creata, e monasterio Jotrensi fuisse assumptam, Sæc. 2 Benedictino pag. 487 ex ejusdem S. Bertilæ Vita mox laudata statuit, statim simul, verosimile non esse, tam cito e monasterio Jotro monachos, ut puellis, Deo sacris, locum facerent, fuisse ejectos, affirmat, ac deinde subjungit: Dicendum proinde apud Jotrum, sicut in aliis parthenonibus passim, duos fuisse conventus, tantisper disparatos, sanctimonialium unum, alterum monachorum, a quibus illæ regerentur. Sic in parthenonibus S. Romarici in monte Habendensi, S. Salabergæ in Monte-Clavato, S. Gertrudis apud Nivillam, S. Bathildis apud Kalam, et aliis binam congregationem, virorum ac puellarum, observavimus. Ita laudatus scriptor; huic autem non tantum Pagius in Criticis ad annum 705, num. 20, Plessæus in ecclesiæ Meldensis Historia pag. 664, Galliæ Christianæ auctæ Scriptores tom. 8, col. 1708 aliique ut plurimum eruditi hodie assentiuntur, verum etiam seculo VII, quo monasterium Jotrense fuit exstructum, mos vere, uti exempla a Mabillonio allegata, aliæque passim obvia ostendunt, obtinuit, ut, cum nova fundarentur monasteria, duplicia isthæc ædificarentur, quorum primum mulierum, secundarium esset, qui Sacra hisce ministrarent, virorum; quæ cum sic habeant, ad hunc modum pariter, ut censuit Mabillonius, Jotrense cœnobium fuisse re ipsa adificatum, illudque proinde, quod e jam dictis verosimillime circa annum vel 631 vel 634 fuit exstructum, S. Theodlehildem inter annum 630 et 635 moderari incepisse, vero sane, ut jam supra indicavi, apparet simillimum. Modo etiam, quamdiu deinde Sancta, quod susceperat, sacri illius asceterii regimen tenuerit, aut, si mavis, quamdiu adhuc post id susceptum in vicis manserit superstes, dispiciamus. Etsi Sanctam existisse abbatissam Jotrensem, e supra relato ejus epitaphio haud constaret, id tamen ex antiqua, quam supra memoravi, S. Bertilæ Vita haberetur compertum. In hac enim, S. Bertilia ad monasterium puellarum, quod vocatur Jotrus, fuisse perducta et domnæ Teutechilde abbatissæ commendata, disertissime, uti apud Mabillonium Sæc. III Benedictino part. I, pag. 21 videre licet, asseritur.

15 Nec id tantum seu S. Theodlehildem monasterii Jotrensis regimen gessisse, verum etiam hoc illam usque ad tempus, quo monasterium Kalense a S. Bathilde jam fuerat exstructum, ac ad umbilicum, ita ut inhabitari posset, adductum, adhuc tenuisse, e vetusto illo monumento docemur. Verba omnia, quibus id ibidem fit, vel idcirco, quod qualemque etiam Sanctæ nostræ notitiam suppeditent, huc transcribo. Postquam itaque, qui vitam illam contexit, S. Bertiliam aliquamdiu in monasterio Jotrensi sub S. Theodlehilde fuisse versatam, memoriam prodidit, ita deinde apud Mabillonium loco proxime cit. pag. 23 proseguitur: His.... temporibus post discessum domni Chlodovei regis religiosa et optima conjunx ipsius domna Baltechildis regina cum parvulo filio rege Chlotario irreprehensibiliter regnum gubernabat Francorum, et ab omnibus pontificibus vel proceribus cunctoque populo regni sui, ejus meritis compellentibus, miro diligebatur affectu. Erat enim religiosa et Domino multum devota, ecclesiarum pauperumque curam gerens. Cum magno igitur vigore animi viriliter gubernabat palatium. Cum pontificibus autem et primatibus populi sui consilium accipit, ut regali villa, quæ dicitur Kala, monasterium construeret puellarum, quatenus, cum ad legitimam ætatem præfatus filius suus Chlotarius pervenisset et regnum sibi commissum per semetipsum gerere potuisset, tunc ipsa, relicta cura regali, sub Religionis ordine in supradictum ingrederetur monasterium. Eo vero quod omnes ipsa miro diligebatur affectu et diligebatur a cunctis, complacuit consilium universis ac consensum ei omnes præbuerunt.

16 At illa, ut erat prudens et sapiens, sub omni celeritate monasterium ibidem construere præcepit, et futura previdens, necessariam ancillis Dei substantiam delegavit. Jamque præparato diligenter cœnobio, animo revolvere cepit, quam meritis et honestate seu moribus puellarum reperiret dignam, de qua fidens gregem sacrarum virginum ibi adunatum sub norma sanctæ Religionis ei committeret. Cumque de multis multa audiret, istius sanctæ puellæ Bertilæ, felici fama percurrente, pervenit per relationem fidelium notitia usque ad aures regales domnæ Baltechildis gloriosæ et Christianissimæ reginæ, quæ gavisæ est de ejus sanctitatis exemplo; et illico accepto consilio decrevit, ut hanc super sanctas feminas, quas pro Christi amore et S. Mariæ reverentia in cœnobio supranominato congregaverat, matrem constitueret; quod, Domino dispensante, postea perfecit. Magna siquidem cum devotione et humilitate domnam Teutechildem poposcit abbatissam, ut ex suo monasterio aliquas famulas Dei sibi destinaret, quæ suum regere deberent cœnobium. At illa perunctata diu sanctam supplicationem reginæ denegare non potuit, sed sponte gloriosæ domnæ ad petitionem satisfecit, præfatamque domnam Bertilam cum quibusdam sanctis puellis spiritali matri domnæ Baltechildi cum summa diligentia et honore debito, ut decebat, per magnum sacerdotem domnum Genesium ad Kalæ supradictum cœnobium perducere præcepit; utque omnis illa congregatio velut matri spiritali ei commendaretur, prædictæ domnæ reginæ præsentialiter suggessit, fisa de ejus religione et pudica conversatione.

A
S. Theclildem
usque ad mo-
nasterii Calen-
sis structuram
a Bathilde

17 Quas illa gloriosa Balthildis regina velut munus ecelesie cum magno honore suscepit, et, sicut ei mandatum a domna Teutlethilde fuerat, onus regiminis super omne cœnobium ei imposuit, atque abbatissam esse præcepit. Ita S. Bertilæ biographus, cum autem, uti ex hoc ejus textu discimus, S. Balthildis seu, ut ab aliis vocatur, Bathildis regina ad Calensem, quod extruxerat, cœnobium sanctimoniales aliquot e parthenone Jotrensi mitti a Theodlethilde hujus abbatissa postularit, inde enim vero hanc, quæ, quemadmodum ex eodem textu etiam docemur, Balthildis voluntati obtemperans, eo una cum aliis aliquot sacris virginibus S. Bertiliam, religiosæ colonie præficiendam, e Jotrensi suo monasterio misit, sacrum isthoc asceterium tum adhuc, cum Calense jam esset a S. Bathilde exstructum, ac ad umbilicum, ita ut inhabitari posset, adductum, abbatissæ munere gubernasse, aptissime colligitur. Verum, ut annus quoque, circa quem id Sancta nostra adhuc fecerit, immolescat, modo etiam in tempus, quo circiter Calense cœnobium a S. Bathilde ædificari inceptum absolutumque fuerit, inquiramus. Vepesius in Chronico suo Benedict. tom. 2, pag. 410 et 412, anno 662, Mabillonius Sæc. 3. Benedict. part. 1, pag. 25, anno 656 et in Annal. Benedict. tom. 1, pag. 444, anno 657 monasterii Calensis structuram seu factam a S. Bathilde fundationem innecit. Ast utrumque hunc scriptorem Plessæus in ecclesie Meldensis Historia tom. 1, pag. 699 et seq. idcirco carpit, dictumque monasterium ante annum 656 a sancta illa regina conditum fuisse, contendit; idcirco autem id facit, quod, spectatis iis, quæ Beda Hist. Gentis Anglorum lib. 4, cap. 23 scribit, Hereswita, Aldulfi Orientalium Anglorum regis mater, anno 647 vitam monasticam in Calensi Francie monasterio egerit, idque proinde anno illo jam steterit. At monasterium, quod jam inde anno 467 steterit, a Bathilde conditum fuisse, credere non permittit vitæ condito, qua tum sancta hæc regina, utpote quæ Clodoveo II regi nondum nupta Erchinoaldo majori domus adhuc serviret, existitisse in Vita sua, ab auctore æquali conscripta atque apud nos tom. 2 Januarii edita, perhibetur.

C
anno domini,
uti hic, Bedam
inter et S.
Bertilæ bio-
graphum con-
cordia servata,
probatur.

18 Et vero S. Bathildem ante Clodovei II mariti sui mortem, quæ, ut Pagius in Criticis dilucide probat, anno 656 evenit, extruere Calense cœnobium haud incepisse, S. Bertilæ biographus num. 15 et seq. huc jam transcriptis verbis luculentissime, uti hæc expendenti patescet, prodit; cum autem scriptore illo, utpote qui Sanctæ huic fuerit fere æqualis, resque, quas in sua de hac lucubratione, fide ubique integerrime servata, recenset, habuerit probissime perspectas, standum hic sit, necesse est, ut vel supra laudatus, e quo jam stetit anno 647 Calense monasterium, consequitur, gentis Anglorum historicus errasse dicatur, vel modus, qui hunc cum illo in concordiam adducat, inveniat. Vidit id haud dubie Mabillonius, hincque tom. 1 Annal. Benedict. pag. 444, fuisse in Cala villa regia a S. Chrolilde, quæ anno circiter 546 obiit, sacrarum virginum cœnobium exstructum, præfatus, mox simul, fuisse deinde hujus loco, eversis vetustis ædificiis, a S. Bathilde novum monasterium, idque amplissimum, erectum, subjun-

git, ita scilicet exponens, qui in villa regia Kalapuellarum monasterium extruxisse S. Balthildis a S. Bertilæ biographo, veritate salva, dicatur, et tamen ibidem jam antea, prout ex Beda secundum jam dicta consequitur, sacrarum virginum cœnobium existit. Neque vero absque gravi causa S. Bertilæ biographum ita interpretatus est Mabillonius. Etenim in S. Bathildis Vita, apud nos ad xxvi Januarii diem secundo loco edita et tamen ab antiquo etiam auctore in litteras missa, num. 21 sequentia isthæc de S. Clodoveo I regis conjugè, occurrunt verba: Cœnobium, in honore sancti Georgii, sacrarum virginum in Cala prima construxit. Quod postea, quia ambitus ecclesiolæ strictior erat ad capiendum murum sanctimonialium, a sæpe memorata domina Bathilde eversum est et basilica prægrandi spatio amplitudinis constructa.

19 Verum Pagius, qui demum post Clodovei II mortem seu annum 656 monasterium in regali villa Cala a Bathilde conditum fuisse inceptum, recte in Criticis ad annum 705, num. 18 et seq. putat, simul etiam, sanctæ hujus reginæ Vitæ verbis, quæ jam nunc recitavi, insuper habitis, cœnobium ibidem antea a S. Clodoveo exstructum non fuisse, Bedamque, qui, Hereswitam, anno, uti ex verbis ejus consequitur, 647, in monasterio Calensi existitisse monacham, prodit, errore abreptum, monasterium Calense pro aliquo alio Galliarum sumpsisse, contendit. Ac id quidem merito a se fieri ut probet, varia argumenta adducit; ast, cum hæc negativa fere dumtaxat sint aut certe hujusmodi, ut enervari haud difficulter queant, severiorem Pagii, qua Beda juxta ac antiquus Vitæ S. Bathildis scriptor erroris absque sat solida, ut mihi equidem apparet, ratione arguuntur, censuram rejiciendam Mabillonique qua Beda et S. Bertilæ biographus, in speciem pugnantem, in concordiam adducuntur, interpretationem amplectendam, unusquisque ni fallor, qui, quæ jam dixi, attente expenderit, facile agnoscat; cum autem secundum hanc, etsi etiam, spectatis iis, quæ Beda loco supra cit. scribit, Hereswita Calæ in sacrarum virginum cœnobio vitam monasticam anno 647 ac verosimiliter aliquot adhuc annis citius duxerit, monasterium tamen ibidem, contra ac Plessæus vult, a S. Bathilde conditum ante annum 656 haud fuerit inceptum, consecrarium fit, ut verosimillime id demum anno circiter 660 ad umbilicum, ita ut inhabitari posset, fuerit adductum, utque proinde S. Theodlethildis, utpote quæ certe eo pariter tum demum, cum id factum esset, sacras aliquot virgines una cum S. Bertilia, uti in hujus Vita supra huc transcriptis verbis narratur, e Jotrensi suo monasterio miserit, id verosimillime adhuc usque ad annum circiter 660 recerit, atque adeo in vivis fuerit superstes.

20 Jam vero cum sic habeat ac Sancta nostra, ut supra vidimus, ab eo circiter temporis spatium, quod inter annum 630 et 635 intercessit, sacrum istud asceterium abbatissæ munere gubernari, consecrarium fit, ut hoc verosimillime annis ut minimum quinque supra viginti gesserit. Ast, an post hosce expletos seu post annum circiter 660 Theodlethildis Jotro aliquamdiu adhuc haud præfuit ac proin et in vivis mansit superstes? Mabillonius in Annalibus

AUCTORE
C. B.

660 circiter
absolutam,
Jotrense cœno-
bium revixisse ac
proin revixisse,
colligitur.
E

F

etsi interim,
an non ali-
quanto adhuc
diutius vitærit,
sit incertum.

AUCTOR
C. B.

libus Benedictinis ad annum 660, pag. 456 ait: Non diu post hunc annum supervixit Teudlechildis seu Theodleheldis, prima Jotri abbatis; verum nihil omnino, quo hanc assertionem suam probet, adjungit. Castellanus interim in Martyrologio suo Universali, Plessæus in ecclesiæ Meldensis Historia, aliique ac imprimis, qui Martyrologium Parisiense, anno 1727 excusum, adornarunt, Mabilionium hic secuti, S. Theodechildis obitum anno circiter 660 consignant; verum, quo circiter isthæc anno, nullis omnino, e quibus hunc vel utcumque determines, monumentis antiquis exstantibus, ex hac vita migravit, omnino etiam est incertum. Neque vero illum, qui, Sanctam anno 670 exstitisse adhuc in vivis superstitem, assereret, a veritate certo devium pronuntiare ausim; cum autem sic habeat ac verosimillime equidem ante annum 660, uti e supra dictis facile colliges, haud obierit, hinc, ut quid minus incerti notarem, supra in margine id, non anno circiter 660, sed verosimillime sec. VII pro-

recto accidisse, tantummodo indicavi. Ceterum ne quid, ad Sanctæ, quæ absconditam adeo in Deo Vitam, ut posteris solo nomine nota evaserit, ducisse Gallie Christ. auctæ tom. 8, col. 1709 asseritur, seu commendationem seu laudem utcumque conducens, silentio præteream, lectori hic adhuc, quæ tom. 1 Annal. Benedict. pag. 456 Mabilionius suppedilat, ob oculos pono. Ibidem itaque hic scriptor sic habet: Quantum religio in Jotro parthenone sub Teudlechildis regimine floruerit, id argumento est, quod Ætheria (Cointium in Francorum Annal. ad annum 674, num. 9, itemque Mabilionium laudatum Annal. tom. mox cit. pag. 455 et 482 videsis) ex eo assumpta sit ad informandum novum cœnobium beatæ Mariæ apud Suessionas; et quod indidem paulo ante Balthildis regina piissima sacras virgines cum Bertilana seu Berthila abbatisa (adi, quæ supra ex hujus Vita recitavi, verba) accersivit ad Calense monasterium in sanctiori disciplina instituendum.

B

DE S. TANCHÆ VIRG. MART.

E

IN DIŒCESI TRICASSINA IN CAMPANIA GALLIÆ

J. B. F.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

Sanctæ in Martyrologiis memoria : ejus cultus : reliquiæ : tempus martyrii incertum et Passio edenda.

SECULO INCERTO
Sanctæ, quam
memorant
martyrologi.

Diccesim Tricassinam vitæ sanctitate et pretiosam in conspectu Domini morte, quam pro tuenda castitate heroico subit animo, illustriorem reddidit S. Tanchæ, cujus hodie Actæ exhibemus. Hæc Puella virtutum suarum claritudine Deo et hominibus amabilis, anti-quis martyrologis incognita et præterita, hodie primum in Usuardi Lubeco-Coloniensi **C** apud Sollerium Auctario recensetur hoc modo : Treas sancti (sanctæ) Anchæ virginis et martyris. Verba hæc descripsit Grevenus et ex hoc deinde, qui tamen melius scribit Tanchæ, Molanus, Maurolycus, Ferrarius in Catalogo Sanctorum, qui in Mrl. Rom. non sunt, et Canisius in Mrl. Germanico; his accedit Mrl. Parisiense, in quo legitur : Prope Ramerudem in agro Trecensi sanctæ Tanchæ, quæ pro tuenda virginitate gloriosam mortem oppetiit; et Martyrologium Universale a Castellano Gallicæ editum, cujus verba Latine reddita sic sonant: In Lustria, prope Ramerudem, diœcesis Trecensis oppidum, in Campania Galliæ, sanctæ Tanchæ virginis et martyris, in diœcesi Andegavensi honoratæ. His martyrologis citatis adde Trecensis ecclesiæ, monasteriorum Cellensis ac sancti Lupi Martyrologia. Arturus a Monasterio in suo Gynæceo sequentem de S. Tanchæ mentionem facit : In territorio Archiacensi juxta oppidum Ramerudense, diœcesis Trecensis, sanctæ Tanchæ virginis et martyris, quæ ex illustri nata prosapia et puritate mentis et integritate corporis Christo Sponso fidem servavit necnon sanguine suo purpuravit. 2 Diversæ diœcesis Trecensis ecclesiæ San-

ctam nostram cœlitum honoribus celebrant, aliæ ritu, ut vocant, semiduplici, aliæ cultu solenniore et cum Octava, quales sunt ecclesiæ parœciæ de Lustria, quæ sequileuca ab oppido Ramerudensi distat, et parthenonis B. Mariæ in urbe Tricassina, ubi sacrum ejus caput, argentea theca inclusum, asservatur. Disco id ex Annotationibus, quas Nicolaus Des-Guerrois in Opere, cui titulus, Sanctitas Christianæ diœcesis ac civitatis Trecensis, ad calcem Vitæ Sanctæ nostræ adjecit; illas hac interpretatione Latina donavi : Trecis monasterium sanctæ Mariæ ad Moniales, Ordinis S. Benedicti, pretiosum S. Tanchæ caput possidet, theca argentea inclusum; in quo monasterio quotannis decima Octobris die sollemniter colitur; idem etiam fit x Octobris et Dominica proxime sequente in templo parœciæ de Lustria, ad quod vicini et longe dissiti populi venerationis ergo concurrunt.

3 Cætera loca, in quibus S. Tanchæ speciali veneratione afficitur, enumerat Arturus a Monasterio in Annotationibus, quas suo Gynæceo ad diem xvii Aprilis, qui dies translationis est S. Tanchæ, inseruit. En ejus verba : Ingenti veneratione colitur (S. Tanchæ) multis in locis diœcesis Trecensis, pagis, villis, oppidis; nempe in parœciis de Lustria, Areyacensi, de Insulis, Ramerudensi etc., ac in urbe Trecensi: ubi caput ejus, Theca argentea inclusum, asservatur apud abbatiam Domine nostræ ad Nonnas Ordinis Benedictini, habeturque magna in reverentia: fit de ea Officium

colitur in di-
versis diœcesis

F

Tricassinæ ec-
clesiis,

cium